

*Діхтяренко Світлана Юріївна
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА

Поява професіоналів у галузі психології повинна бути забезпечена новою і продуктивно працюючою системою їх фахової підготовки у вищій школі, яка покликана формувати досвід майбутнього суб'єкта професії. На нашу думку, одним з дієвих підходів до формування професіоналізму майбутніх психологів в умовах вищої школи є системний підхід.

Професіоналізм, що розглядається з позицій системного підходу, являє собою не статичний (один раз заданий, незмінний), а динамічний, безупинно змінючийся стан майбутнього психолога. У процесі навчання у вищій школі, побудованого на спеціально організованих принципах, професіоналізм майбутніх психологів розвивається, формується, складаються прийоми його компенсації, діяльність набуває якісно нові характеристики.

Особистість студента-психолога – це відкрита саморегулююча система, функціонування якої можливе за наявності зворотного зв'язку між системою і середовищем. Це означає, що досить повне дослідження особистісно-професійного розвитку психолога потребує вивчення багатовимірного зв'язку даної підсистеми, якою є особистість, з підсистемою освітнього процесу у вузі, підсистемами міжособистісних відносин (у вузі, сім'ї), підсистемою відносин суспільства в цілому та ін. Ця система розгортається через навчально-пізнавальну та навчально-професійну діяльність, наприклад, взаємодія з клієнтом або з психотерапевтичною, психокорекційною, навчально-тренувальною групою. Предметно-орієнтована взаємодія (з викладачем, з однокурсниками) складає необхідну сторону його навчально-професійної діяльності, а допрофесійні знання і уміння складають важливий і необхідний компонент його професіоналізму.

Даний підхід дозволяє здійснити аналіз кваліфікаційних вимог до психолога як до майбутнього професіонала.

При цьому дослідники підкреслюють, що психологу недостатньо володіти тільки психологічними знаннями, методиками, техніками. Специфіка професії психолога така, що особливі вимоги пред'являються також і до особистості психолога, оскільки рівень і якість професійної майстерності, успішність професійної діяльності психолога багато в чому визначаються не тільки рівнем володіння психологічними знаннями, а й залежать від особливостей розвитку його професіоналізму ще на етапі навчання у вищій школі. У зв'язку з цим, у контексті проблем професійної діяльності психолога обговорюються не тільки питання, що стосуються змісту діяльності психолога, але і питання, пов'язані з вивченням особливостей майбутнього психолога, що сприяють його успішній професіоналізації.

Вивченню уявлень про зміст діяльності психолога у рамках системного підходу, її об'єкт, цілі, засоби було присвячене дослідження А.І. Донцова і Г.М. Белокрилової [1], зокрема, ними було встановлено, що система професійних уявлень психологів складається з двох складових: суб'єктної і предметної підсистем. Розглядаючи дані підсистеми як взаємопов'язані і взаємодоповнюючі, вони відзначають, що суб'єктна підсистема включає в себе уявлення майбутніх психологів про фахівця з психології як суб'єкта професійної діяльності, в той час як предметна підсистема – уявлення про зміст діяльності психолога.

Проблемам професійної діяльності психолога присвячено також дослідження Г.Ю. Любімова. Аналізуючи результати опитувань студентів та випускників факультету психології автор зазначає, що абітурієнт-психолог не має чіткого уявлення про майбутню професійну діяльність та характеризується відсутністю розуміння і усвідомлення її завдань та засобів реалізації. Наявний образ професійної діяльності у студентів, як, вважає автор, дифузний, неструктурований і багато в чому нереалістичний. Тому принцип системності як стрижневий у формуванні професіоналізму майбутніх

психологів у ЗВО втілюється в такому разі у необхідність формування у студентів системи знань про професійну діяльність фахівця з психології, що виступить передумовою успішності формування в них професіоналізму.

Отже, професійна підготовка майбутніх фахівців з психології передбачає оволодіння системою допрофесійних й професійних знань, навичок і вмінь у галузі психології, а також розгляд процесу фахової підготовки психологів як системи формування професіоналізму. Однак ця педагогічна система професійної підготовки у вищій школі має специфічні особливості. При цьому професіоналізм являє собою динамічний стан майбутнього психолога. У процесі навчання у вищій школі, побудованого на спеціально організованих принципах, професіоналізм майбутніх психологів розвиваються, складаються прийоми його формування, діяльність набуває якісно нові характеристики.

Проблема розвитку професійно значущих якостей у студентів психологічних спеціальностей визначається зростанням у нашому суспільстві потреби в ефективній психологічній допомозі різним верствам населення, насамперед молоді та дітям шкільного віку. Зростання попиту на такі послуги підвищує рівень вимог до професіоналізму майбутніх фахівців – психологів. Саме тому у професійній освіті в межах закладів вищої освіти необхідно застосовувати інноваційні технології, активні методи навчання, надавати більше (порівняно із теперішнім станом) уваги прикладним та практичним дисциплінам, які сприяли б формуванню професійно-значущих якостей майбутніх практичних психологів.

В даний час спостерігається великий попит на фахівців-психологів. Ця спеціальність є затребуваною в багатьох галузях. Відтак суттєво підвищується попит на психологічні послуги в різних сферах суспільної діяльності, а отже зростає потреба у відповідних кадрах та зростають вимоги до професійної підготовки фахівців. Але підготовка такого фахівця є також лише інформаційною. Основу професійної освіти майбутнього психолога становить систематичне навчання з відповідних дисциплін. Професіоналізм особистості

передбачає об'єктивність психолога при сприйнятті та аналізі складних педагогічних ситуацій; вміння визначити коло доступних йому завдань; готовність застосувати свій професійний досвід у відповідності з новими обставинами, ситуаціями. Зазначене є можливим при ефективному включенні в процес професійної підготовки внутрішньої активності майбутніх фахівців в області психології. Це передбачає створення в рамках навчальної програми відповідних умов для самопізнання, саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації особистості студента. Але практика показує, що ці завдання часто вирішують дисципліни, насичені в основному теоретичним матеріалом, який без відповідної практики важко застосувати до вирішення професійних проблем, тобто володіючи необхідними академічними знаннями, майбутні психологи не можуть їх використати у практичному застосуванні [2].

Проблемі дослідження професіоналізму психологів присвячені роботи Н. Амінова, Л. Косевської, А. Маркової, Л. Мітіної [3]. Критерії оцінки особистості й діяльності психолога на сучасному етапі соціально-економічного розвитку нашого суспільства визначаються змістом його роботи, до основних видів якої відносять: психопрофілактичні, психодіагностичні, психокорекційні, а також консультаційні види професійної діяльності. Складний зміст діяльності практичного психолога, в свою чергу, обумовлює необхідність ретельного дослідження професійно-значущих якостей особистості психолога. Рівень сформованості особистісних та професійних якостей особистості майбутнього фахівця відбивається у специфіці його поведінки, спілкуванні, науковій та суспільній діяльності, що знаходить своє відображення у багатьох дослідженнях психологічних аспектів ефективності підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ (Л. В. Долинська, О. К. Дусавицький, Є. В. Заїка, О. Ф. Іванова, С. Д. Максименко, Л. М. Яворовська, Т. С. Яценко, В. Г. Панок, О. Г. Солодухова).

Література

1. Донцов А. И., Белокрылова Г. М. Профессиональные представления студентов-психологов / А. И. Донцов, Г. М. Белокрылова // Вопросы психологии. – 2009. – №2 – С. 42-49.
2. Шевченко Н.Ф. Актуальні питання професійної підготовки психологів у системі вищої освіти // Психологічній службі системи освіти України 10 років: здобутки, проблеми і перспективи. – К.: Ніка-Центр, 2002. – С.186-189.
3. Митина, Л. М. Управлять или подавлять: выбор стратегии профессиональной жизнедеятельности Текст. / Л. М. Митина; отв. редактор М. А. Ушакова. - М., 1999.-190 с.